

La lluita contra la pobresa: cap a un marc europeu de referència?

Sir Tony Atkinson

Sir Tony Atkinson, M.A., Cambridge University. Warden of Nuffield College, Oxford University.

Conferència realitzada en el marc del Workshop "La lucha contra la pobreza y la desigualdad a través del sistema de impuestos y subsidios: enfoques empíricos" organitzat pel Departament d'Economia Aplicada, UAB, amb la col.laboració de la Fundació Rafael Campalans.

La lluita contra la pobresa: cap a un marc europeu de referència?

©Sir Tony Atkinson

*Edita: Fundació Rafael Campalans
Via Laietana, 38
08003 Barcelona
Tel. 93 319 54 12
Fax 93 319 98 44
e-mail: fundacio@fundaciocampalans.com
www.fundaciocampalans.com*

Impressió: Anagrafic, S.L. - Tel. 93 372 32 62

ISSN: 1138-4514

Dipòsit legal: B-47.542-97

La lluita contra la pobresa: cap a un marc europeu de referència?¹

A.B. Atkinson, Nuffield College, Oxford
Novembre del 2000

Tres qüestions:

1. Pobresa a Europa?
 - Prespectiva global
 - Pobresa i exclusió social
 - La importància de la pobresa com a afer europeu

2. Un marc de referència per a la pobresa a Europa?
 - Estimacions de pobresa per al conjunt d'Europa
 - La pobresa com a criteri de convergència
 - Arguments en contra

3. Com podem assolir l'objectiu?
 - La política nacional
 - La subsidiarietat i la dimensió europea
 - La integració de les polítiques econòmica i social

1. Pobresa a Europa?

En abordar el tema de la pobresa a Europa, en primer lloc hem d'admetre que hi ha gent que qüestiona si té sentit o no parlar-ne. Aquestes persones es poden limitar a estar d'acord que és necessària una reforma del sistema europeu d'impostos i subsidis, de manera que almenys una part del títol d'aquest taller és correcta², però no accepten que un dels objectius principals d'aquesta reforma sigui combatre la pobresa a Europa.

Prespectiva global

Per què, ens podríem preguntar, hem de centrar l'atenció en la pobresa als països rics, tenint en compte els problemes molt més greus i urgents que hi ha a escala mundial? És raonable que el llindar de la pobresa a Europa, d'acord amb el criteri

1 Ponència preparada per al taller celebrat el 25 de novembre del 2000 a Barcelona .

2 "La lluita contra la pobresa i la desigualtat mitjançant la reforma del sistema d'impostos i subsidis".

d'Eurostat³, sigui el doble que la mitjana d'ingressos a l'Equador o equivalgui a set vegades i mitja els de Nigèria? La relació entre la pobresa mundial i la pobresa als països rics és una qüestió espinosa, que ha estat objecte d'un treball recent que hem fet François Bourguignon i jo mateix (Atkinson i Bourguignon, 2000). No és el meu propòsit resumir aquí aquest treball, però de moment voldria assenyalar dos elements importants que sembla que caracteritzen aquestes inquietuds.

El primer és una qüestió de prioritats. Evidentment estic d'acord que els problemes del Sahel són molt més greus que els que debatem en aquest seminari. Personalment vaig sentir una gran satisfacció en tenir notícia de la iniciativa empresa per 158 economistes belgues al Congrés de l'Associació Econòmica Europea del 2000, en la qual proposaven fer una crida per reactivar l'ajut exterior al desenvolupament. Això, però, no significa que la qüestió de la pobresa a Europa no sigui important. La pobresa mundial té prioritat, però podem situar perfectament la pobresa als països rics al lloc següent de la nostra llista de preocupacions. Podríem dir, recurrent a una vella metàfora, que encara que tots els vaixells que hi havia a la vora del *Titanic* tenien l'obligació primordial d'afanyar-se per anar al seu rescat, això no significa que no haguessin de prendre mesures per protegir els seus passatgers de tercera classe de qualsevol risc.

El segon element en la meua resposta se centra en l'abast geogràfic de la definició. Mentre que els esforços per reduir la pobresa mundial sorgeixen d'una preocupació per la supervivència humana que no té fronteres, la política de lluita contra la pobresa als països rics es defineix respecte a una població específica: la noció, bàsicament, és la capacitat de participar en una societat concreta. Això significa que el llindar de pobresa s'estableix explícitament respecte a un lloc i un temps concrets. En parlar de la pobresa a Europa, el que ens preocupa és la relació entre les persones i la comunitat on viuen (i per això és molt important determinar si aquesta comunitat és Catalunya, Espanya o el conjunt de la UE, posem per cas). Això no vol dir que la pobresa del primer tipus es limiti als països pobres. A Europa hi ha gent per a la qual la supervivència física és una qüestió de la màxima importància; només cal que pensem en la gent que viu als carrers de les nostres ciutats. Personalment trobo molt lamentable que en aquestes últimes dècades el nombre de persones que es troben en aquesta situació hagi augmentat en lloc d'haver disminuït. Per a la nostra societat és vergonyós que el segle XX hagi acabat igual que com va començar, amb gent vivint de la mendicitat als nostres carrers. Al mateix temps, també em preocupen aquelles persones que tenen assegurada la supervivència física, però que pel nivell de vida de la comunitat es considera que són pobres i es troben exclosos de la plena participació en la societat. És en aquest sentit que la Comunitat

3 Oficina Estadística de la Unió Europea.

Europea —i ara la Unió Europea— ha abordat aquesta qüestió, i això em sembla un bon punt de partida. Fa setze anys, el Consell de Ministres va acordar que la pobresa concernia a

“les persones que els seus recursos (tant materials com culturals i socials) són tan limitats que queden excloses de la vida social mínimament acceptable a l'Estat membre en què viuen” (Decisió del Consell, 19 de desembre de 1984).

Pobresa i exclusió social

Això ens porta a un segon interrogant sobre la “pobresa a Europa”. Voleu dir —us podeu preguntar— que la pobresa no ha quedat substituïda per l’“exclusió social” com el centre d’atenció de les polítiques que es duen a terme en aquest àmbit? És clar que es tracta d’un concepte que sembla enclore la idea de no participació a la qual m’acabo de referir. Al meu parer, però, pobresa i exclusió social són termes força diferents. Per pobresa jo entenc una “inadequació en el control sobre els recursos econòmics”. Una persona és pobra si el control que té sobre els recursos no arriba a un nivell preestablert, i la severitat de la seva pobresa dependrà de fins a quin punt romangui allunyada d’aquest nivell. Aquest mesurament té l’avantatge que és relativament ben definit, però té l’inconvenient que se centra en un objectiu massa limitat. La crítica a aquesta limitació és un dels motius que expliquen que s’hagi començat a parlar de l’exclusió social, ja que s’ha considerat que es tractava d’un concepte més ampli, però fins a cert punt això s’ha aconseguit al preu d’una menor definició, o del fet que en coexisteixin diferents definicions. Entre els trets que s’han identificat per diferenciar l’exclusió social de la pobresa hi ha els següents: que l’exclusió social constitueix un mesurament multidimensional en lloc de limitar-se exclusivament als recursos agregats, que l’exclusió social recull una panoràmica dinàmica de la trajectòria de la gent en lloc de fer-ne una instantània purament estàtica, i que l’estudi de l’exclusió social, a diferència del mesurament de la pobresa, té en compte els processos mitjançant els quals les persones queden excloses (com ara el rebuig de concedir préstecs a la gent que resideix en determinats codis postals per part dels intermediaris financers).

L’exclusió social, per tant, va més enllà del mesurament de la pobresa financera, que és l’objecte de la meva atenció. El meu interès en la pobresa financera s’explica perquè tinc el convenciment que la manca de recursos continua essent un problema important. No és l’únic problema, però té repercussions molt importants en la vida de les persones. Aquí hi ha hagut una interessant inversió entre el Regne Unit i Europa. Històricament, al Regne Unit s’ha centrat més l’atenció en la pobresa financera, en la tradició de Charles Booth, Seebomh Rowntree i Peter Townsend, mentre que el concepte d’exclusió social es va originar a França i altres països

europèus (vegeu per exemple Paugam, 1996). Actualment, però, el govern britànic està atorgant més atenció a l'exclusió social, mentre que a França augmenta la inquietud per la pobresa, com ho testimonia el número especial d'*Économie et Statistique* de l'INSEE sobre com mesurar la pobresa avui.

La importància de la pobresa com a afer europeu

El tercer motiu pel qual es podria qüestionar el fet que s'atorgui tanta atenció a la pobresa a Europa té a veure amb l'estat actual de l'"Europa social". Malgrat que no hi ha dubte que la dimensió social de la Unió havia estat una de les preocupacions principals de Jacques Delors, els successius presidents de la Comissió han parat menys esment a aquesta qüestió. La consolidació del Mercat Únic, després l'euro i ara l'ampliació a nous Estats membres han dominat l'ordre del dia i n'han exclòs els afers socials.

Aquesta situació, però, ha començat a canviar arran del Consell Europeu de Lisboa celebrat al març del 2000, en què es va donar un fort impuls a l'agenda social. Les conclusions de la presidència subratllaven la necessitat de promoure una Europa socialment inclusiva. En particular, s'afirmava que

“el nombre de persones que viuen per sota del llindar de pobresa i en una situació d'exclusió social a la Unió és inacceptable. Cal prendre mesures que tinguin un impacte decisiu en l'eradicació de la pobresa i establir objectius adequats que puguin ser acordats pel Consell al final de l'any”.

Els progressos potser no seran tan ràpids i la cimera de Niça pot centrar l'atenció en altres afers, però les presidències subsegüents tenen la determinació de continuar fixant objectius en aquest àmbit.

2. Un marc de referència per a la pobresa a Europa?

Estem, doncs, en vies d'establir un marc europeu de referència? Aquesta és una pregunta que els politòlegs estan més ben equipats que jo per respondre. La meua intenció no és intentar predir el desenvolupament futur de l'agenda social. Més aviat el que voldria examinar és la possibilitat que Europa estableixi un objectiu en la lluita contra la pobresa.

En certa mesura, els Estats membres ja s'han compromès a fer-ho a títol individual. Al 1995, a la declaració de la cimera de Copenhaguen sobre desenvolupament social, els països es van comprometre a avançar en la planificació per

“establir . . . estratègies i objectius assolibles i limitats en el temps per tal d’aconseguir una reducció substancial de la pobresa total i l’eradicació de la pobresa absoluta”.

Alguns països, de fet, han reaccionat molt positivament davant aquest compromís. El govern irlandès ha preparat l’anomenada Estratègia Nacional contra la Pobresa, d’acord amb la qual la reducció de la pobresa ha esdevingut un objectiu oficial, amb paràmetres quantitius:

“Durant el període 1997-2007, l’Estratègia Nacional contra la Pobresa intentarà reduir considerablement el nombre dels que es consideren ‘pobres sistemàtics’ per tal que passin del 9-15% a menys d’un 5-10%, d’acord amb les mesures que en faci l’ESRI [Economic and Social Research Institute]” (National Anti-Poverty Strategy, 1997, pàg. 9).

Al Regne Unit, el primer ministre, a la conferència Beveridge que va fer al 1999, va anunciar l’objectiu d’acabar amb la pobresa infantil en un període de 20 anys i, de manera més immediata, aconseguir una reducció del 16% (700.000 persones) fins al 2002. Itàlia ha creat un comitè oficial sobre pobresa i exclusió social. França, com he dit abans, ha publicat una sèrie d’estudis oficials sobre la pobresa.

Estimacions de pobresa per al conjunt d’Europa

La Unió Europea sempre ha estat a l’avantguarda a l’hora de desenvolupar estadístiques sobre la pobresa. Durant molts anys, la Comissió Europea ha tingut un paper actiu en el mesurament de la pobresa a Europa. Fa vint anys, en l’informe d’avaluació sobre el primer programa europeu d’acció per combatre la pobresa, la Comissió Europea va estimar que al 1975 hi havia un total de 36,8 milions de persones pobres al conjunt de la Comunitat (de 12 països). El llindar de pobresa que es va emprar era una quantitat equivalent a la meitat dels ingressos mitjans als països membres, un criteri que reflectia concretament la definició adoptada pel Consell de Ministres al 1984. Posteriorment, l’informe provisional sobre el Segon Programa Europeu contra la Pobresa (Comissió Europea, 1989), basat en el treball de Michael O’Higgins i Stephen Jenkins, va estimar que el nombre de pobres havia passat de 38 milions al 1975 a 44 milions al 1985.

Actualment hi ha un acord força estès que un punt de partida raonable és mesurar la pobresa de les persones que viuen en famílies la renda disponible de les quals, ajustada d’acord amb les dimensions de la família, sigui inferior al 60% de la mediana de l’Estat membre. Aquesta definició ha estat la recomanada pel grup de treball d’Estadístiques sobre Pobresa i Exclusió Social (Eurostat, 1998). La variable

que s'està considerant, naturalment, és incompleta com a mesura del benestar de les famílies, exclou les prestacions i els subsidis públics (com ara en matèria de sanitat, habitatge o ensenyament); és estàtica (ja que ignora l'evolució de la renda al llarg del cicle vital), i pren com a punt de partida les unitats familiars, assumint per tant que els ingressos es comparteixen dins la família (la qual cosa pot ser que no sigui així). No obstant això, és una mesura que es pot posar en pràctica a tots els Estats membres emprant el Panel de Llars de la Unió Europea (PLUE)⁴ o bé enquestes familiars nacionals harmonitzades (Hagenaars et al., 1994; Chambaz, 1997; Atkinson, 1998).

La figura 1 recull les xifres relatives a la pobresa financera a 13 Estats membres publicades pel PLUE al 1994 (Finlàndia i Suècia no estaven incloses al PLUE). En conjunt, el percentatge de població pobre és del 18%. Extrapolades a la totalitat de la població europea (370 milions), les xifres d'Eurostat donen un total de 66,6 milions de pobres per a la UE-15. Els països de la figura 1 apareixen ordenats de menys a més percentatge de pobresa. Els països amb una elevada proporció de població per sota del llindar de pobresa tendeixen a estar al sud d'Europa. No obstant això, la pobresa no només afecta els països menys rics. Aproximadament el 70% dels 67 milions de pobres europeus es troben a França, Itàlia, Alemanya occidental i el Regne Unit.

És important contrastar aquestes xifres amb les que ofereixen els diversos estudis a nivell nacional. En alguns casos es qüestionen les xifres del PLUE, fins al punt que en alguns països és possible arribar a interpretacions errònies. En altres casos, els resultats no són idèntics però s'hi acosten. A França, per exemple, la xifra que presenta la figura 1 és força més alta que la que donen els estudis *Budget de famille* (Hourriez i Legris, 1997), però la classificació europea de la figura 1 encaixa amb la seva descripció segons la qual la situació de França és pitjor que la de Dinamarca però millor que la del Regne Unit i els països del sud d'Europa.

La pobresa com a criteri de convergència?

Tenim, doncs, una sèrie de resultats que podem comparar amb altres indicadors. Suposem que agafem l'"índex de misèria", un indicador periodístic però molt gràfic: en avaluar els resultats econòmics, afegeix els índexs d'inflació i d'atur. Això pot donar uns bons titulars, i fins i tot podrien ser millors si hi sumem l'índex de pobresa,

4 [M'he permès catalanitzar aquesta sigla. L'original diu "European Community Household Panel" i la sigla corresponent és ECHP. En castellà he vist que se'n diu "Panel de Hogares de la Unión Europea (PHOGUE)".].

com fem a la figura 2. Aquesta figura mostra els índexs de pobresa del 1994 sumats a l'augment de l'índex de preus de consum (1989-1995) i l'índex estandarditzat d'atur (mitjana del període 1990-1995). La classificació final de països és força semblant, tot i que hi ha alguns canvis significatius: els Països Baixos i Dinamarca guanyen posicions en el rànquing de pobresa, mentre que Portugal deixa de ser el país amb més població pobra i es desplaça cap avall. La correlació entre desocupació més inflació i pobresa és de 0,53: ni 1 ni 0.

En col·locar la pobresa al costat d'altres indicadors macroeconòmics, es planteja la qüestió de si un marc de referència per a la pobresa pot tenir la mateixa funció que els criteris de convergència econòmica que es van fixar al Tractat de Maastricht per a la Unió Monetària Europea (estabilitat dels tipus de canvi, estabilitat de preus, convergència dels tipus d'interès i límits del dèficit públic i del deute públic). L'estratègia plantejada amb aquests criteris macroeconòmics va tenir un èxit notable a l'hora de comunicar i legitimar les polítiques, a part de garantir-ne els resultats. Els criteris van proporcionar un marc per a la convergència dels indicadors macroeconòmics europeus en un grau molt considerable.

Si s'establissin, al nivell de la Unió Europea, una sèrie d'objectius semblants en matèria de política social, ens podríem preguntar si això atorgaria més protagonisme a la lluita contra la pobresa i si facilitaria un progrés real cap a la convergència entorn de les millors pràctiques europees. Els polítics es pregunten per què en l'àmbit social no es podria assolir un progrés semblant al que s'ha aconseguit en l'econòmic. Com va dir Frank Vandenbroucke, ministre belga de Seguretat Social,

«Europa demostrarà no tenir cor si no estableix un objectiu contra la pobresa a més a més dels objectius de Maastricht. El que va ser possible per a l'euro — la fixació d'objectius clars— també ho ha de ser en la lluita contra la pobresa» (Vandenbroucke, 1999, pàg. 16).

En aquest sentit, Vandenbroucke mateix va plantejar una proposta concreta: que tots els Estats membres intentin igualar els resultats dels tres millors Estats de la UE a l'hora de combatre la pobresa. Això significa que les polítiques es poden dur a terme a un nivell purament nacional: els altres Estats membres sabran quin és l'objectiu que han d'assolir. Partint de les estimacions de la figura 1, els tres països que presenten millors resultats són Dinamarca, els Països Baixos i Luxemburg, amb una mitjana (no ponderada) del 12%. (Podem suposar que Finlàndia i Suècia també serien candidats als primers llocs si s'inclouessin al PLUE.) Si tots els Estats membres obtinguessin els resultats dels tres millors països a l'hora de lluitar contra la pobresa, el nombre de persones pobres al conjunt d'Europa minvaria una tercera part; és a dir, passaria del 18% al 12%.

El marc de referència també es pot desagregar. No fa gaire, els Estats membres han començat a parar una atenció especial a la situació dels nens que viuen a les llars pobres. La pobresa infantil és important no solament en si, sinó també per la preocupació que la pobresa es pugui transmetre així d'una generació a la següent. Els Estats membres difereixen en el grau en què els nens estan sobrerrepresentats o infrarepresentats entre les persones que viuen sota el llindar de pobresa. Un dels temes relacionats —tot i que és diferent— amb la preocupació per la pobresa infantil és el dels “treballadors pobres”; és a dir, aquelles famílies que es troben per sota del llindar de pobresa fins i tot quan hi ha almenys un adult que té una feina a temps complet. Això és particularment preocupant, perquè potencialment afecta l'estratègia de molts governs de reduir la pobresa mitjançant un increment de l'ocupació. La cimera de Lisboa va subratllar la importància d'invertir en les persones i de construir un Estat del benestar actiu. Hi ha un consens generalitzat sobre la importància de les mesures —com ara les oportunitats educatives— que augmenten la capacitat de les persones perquè puguin ultrapassar per elles mateixes el llindar de pobresa. Aquestes mesures són doblement gratificadores, ja que no solament redueixen la pobresa sinó que també redueixen la dependència en les prestacions i els subsidis públics. Això, però, es basa en la idea que una feina a temps complet és una garantia contra la pobresa. Si els salaris són massa baixos o les prestacions familiars resulten inadequades, llavors la pobresa pot persistir entre els treballadors pobres.

Arguments en contra

Establir un marc europeu de referència d'aquestes característiques sembla molt natural. Com va dir el doctor Samuel Johnson al segle XVIII,

“la prova de foc de la civilització és proveir recursos decents per als pobres”.

Quins són llavors els arguments en contra?

La primera objecció possible a aquesta proposta és que podem no arribar a un acord a l'hora de definir el llindar de la pobresa. Fins i tot entre els partidaris d'una reducció de la pobresa hi ha abundants desacords sobre la seva definició. Com ja he esmentat, la definició adoptada per Eurostat té evidents limitacions, i tot i que acceptem el criteri del “60% de la mediana d'ingressos”, això es pot interpretar de diverses maneres. Només per posar un exemple, la tria d'una escala d'equivalències pot afectar no solament les dimensions totals de la població pobra sinó també les seves dimensions relatives a diferents països, com també la seva composició. Si els països A, B i C o els països X, Y i Z són els que presenten els millor resultats a l'hora de combatre la pobresa, això pot dependre de si adoptem una mesura propera a la

renda per càpita o si n'adoptem una altra que permeti economies d'escala substancials. Les diferències també poden ser notables segons si el problema més greu és la pobresa infantil o la pobresa entre la gent gran.

Això, però, no hauria de ser un motiu de desesperança. Per començar, hem de reconèixer que passa el mateix en el cas dels indicadors macroeconòmics. L'atur és un concepte molt controvertit i les mesures de la inflació han estat objecte d'exàmens molt crítics, com s'ha vist als Estats Units amb la Comissió Boskin.

Com han demostrat aquests paral·lelismes, però, és possible fer progressos i identificar els punts en comú fins i tot quan no hi ha un acord complet. Pot ser preferible un mesurament imperfecte a un altre que correspongui amb tots els nostres ideals en tots els aspectes. Podem acordar establir el llindar de pobresa per a una persona sola en un mínim d'X euros per setmana, tot i que potser no ens posarem d'acord, si ha de ser més alt, sobre quin ha de ser el nou límit. En avaluar el llindar de pobresa oficial dels Estats Units, molt anterior a l'europeu, Joseph Kershaw deia que "funcionava" perquè "tot i que no hi ha dubte que la definició classifica algunes persones pobres en la categoria de 'no pobres', classifica molt pocs 'no pobres' com a pobres. De tant en tant es planteja alguna objecció, però en general ningú no afirma que . . . hi hagi un nombre considerable de persones que s'hagin comptat com a pobres i que en realitat formin part del grup de 'no pobres'" (1970, pàg. 13). Al mateix temps, admeto que es plantejaran dificultats. Cal mesurar la pobresa d'acord amb l'escala de cada Estat membre o aplicant el mateix criteri a tota la UE? És a dir, hem de calcular el llindar de pobresa al país X com el 60% de la seva mediana d'ingressos o hem de partir de la mediana de la UE? Per a molts països això no representa una diferència substancial, i la identitat dels "tres millors" pot no canviar (Luxemburg segur que continuarà essent un d'ells), però per als països del sud d'Europa hi pot haver una diferència més considerable. Si tenim una UE de 25 membres amb els països que volen ingressar-hi, llavors aquesta diferència de criteri pot esdevenir encara més crítica.

Una possible segona objecció seriosa a l'objectiu proposat per combatre la pobresa és que, si hem de jutjar els Estats membres pels seus resultats en aquesta matèria, els governs es poden concentrar en polítiques que impliquin una millora en l'indicador concret triat (per exemple, ajudant les persones que es troben just per sota del llindar de pobresa, però no aquelles altres que puguin estar més necessitades). De la mateixa manera que en les economies planificades, els objectius poden distorsionar les decisions del govern. Al meu parer, però, aquest risc es pot moderar seleccionant acuradament la mesura, utilitzant indicadors múltiples i atorgant a Eurostat la llibertat de triar criteris alternatius si creu que s'està obtenint una imatge distorsionada de la realitat.

Més en general, un marc de referència de la pobresa podria deformar les decisions, beneficiant les que siguin favorables a l'objectiu escollit i negligint altres objectius dignes d'atenció. Hi ha el risc que els responsables de benestar social minimitzin les estadístiques sobre pobresa sense tenir en compte totes les altres funcions. Això és una qüestió molt preocupant, ja que els objectius del benestar social són molt més amplis que no pas la lluita contra la pobresa. Les transferències socials també tenen com a objectiu tendir a igualar els ingressos al llarg de la vida de les persones, redistribuir recursos cap a aquells que tenen persones al seu càrrec, preveure adversitats —com ara malalties i discapacitats— que poden implicar una pèrdua d'ingressos però no necessàriament la pobresa, com també proporcionar una sensació general de seguretat. L'actual negligència en la lluita contra la pobresa no sembla que contribueixi gaire a la consecució d'aquests objectius. Aquesta objecció, però, implica que a més a més d'establir uns objectius per combatre la pobresa, al meu parer hem de tenir també una visió clara de com podem assolir aquests objectius. Comentaré aquesta qüestió una mica més endavant.

Finalment, es podria adduir que l'establiment d'objectius podria ser simplement un exercici catàrtic o realment contraproduent. Aquesta és una de les crítiques més habituals als objectius basats en resultats, i en la bibliografia sobre planificació hi ha un ampli consens que establir objectius massa ambiciosos pot arribar a fer-los fracassar. Com Hunter (1961) i Keren (1972) han analitzat, hi ha un problema a l'hora de determinar la "tensió" òptima dels plans. Keren situa el problema en el context de la remuneració individual, i hi ha abundant bibliografia sobre els pagaments vinculats als resultats (vegeu Prendergast, 1999). En el cas que ens ocupa, però, els actors són governs nacionals que participen en l'establiment dels objectius, i tenim un conjunt diferent de temes que cal avaluar. Com podem assolir l'objectiu? Es tracta d'un problema interessant de modelització en política econòmica que tractarem tot seguit.

3. Com podem assolir l'objectiu?

La política nacional

Establím un darrer cop un paral·lelisme amb la macroeconomia. Si comparem la situació amb la dels objectius d'inflació a escala nacional, aleshores el paral·lelisme requerirà un lligam directe amb els instruments d'aplicació de les polítiques. L'objectiu de la inflació al Regne Unit té una importància molt especial, des de que el Comitè de Política Monetària del Banc d'Anglaterra reacciona a qualsevol insinuació de desviació de l'objectiu previst amb un canvi dels tipus d'interès. Aquest sistema de mantenir l'objectiu assenyalat es considera viable perquè es pressuposa que hi ha un lligam entre l'objectiu i l'instrument assignat per executar la política.

Perquè l'objectiu de lluita contra la pobresa tingui un impacte semblant, necessitem un conjunt d'eines que el govern o els seus agents puguin utilitzar si els nivells de pobresa no se situen en l'objectiu fixat. Si la pobresa infantil al Regne Unit no es va reduint fins arribar a 700.000 nens l'any 2002 (partint de 4,4 milions al 1998-1999), llavors el govern ha de poder utilitzar aquestes eines. Això no és inconcebible. Suposem que el departament de Seguretat Social és l'encarregat d'assegurar que es mantingui el progrés de cara a la reducció de la pobresa infantil. Evidentment, el ministre farà projeccions sobre la probable evolució de la pobresa infantil. Tindrà en compte la incidència de polítiques —com ara el salari mínim i les bonificacions fiscals per a famílies treballadores— que contribueixin a aquest objectiu. Amb l'ajut d'un model de simulació d'impostos i subsidis, pot també calcular la relació entre els canvis en els paràmetres de prestacions i el nivell de pobresa, tenint en compte els canvis de comportament. Se li podria atorgar poder —i de fet se li podria encarregar— perquè establis una sèrie de millores en les prestacions i subsidis amb els quals pogués assegurar-se que l'objectiu de reduir la pobresa infantil s'està acomplint.

D'alguna manera, aquest procés és més senzill que el que han d'afrontar el Banc d'Anglaterra o el Banc Central Europeu. Si em demanessin que predigués quina incidència tindria sobre el nivell de pobresa un augment dels subsidis per als fills, ho podria fer amb més seguretat que no pas predir quin efecte tindria sobre la inflació un augment de l'1% en els tipus d'interès. Però això revela una altra qüestió important: fins a quin punt volem vincular l'assoliment d'un marc de referència a un conjunt particular d'instruments polítics? Quin nivell de discreció volem atorgar al ministeri responsable d'assolir aquest objectiu? És gairebé segur que la resposta afectarà l'acceptabilitat del procés de fixació del marc de referència. Ens podem posar d'acord sobre l'objectiu però no sobre la manera amb la qual pretenem assolir-lo. Això esdevé especialment important quan hi introduïm la dimensió europea.

La subsidiarietat i la dimensió europea

Si haguéssim d'intentar estendre a escala europea el paral·lelisme que hem fet amb l'objectiu de la inflació, ens trobaríem immediatament amb la important diferència que el Banc Central Europeu té el poder de fixar la política de tipus d'interès per al conjunt de la zona de l'euro, mentre que la política contra la pobresa és una responsabilitat de cada Estat membre, de manera que qualsevol intent de transferir el mateix tipus de poder a una entitat europea de lluita contra la pobresa seria contrari al principi de subsidiarietat. D'altra banda, és conseqüent amb aquest principi de subsidiarietat el fet que la UE estableixi uns criteris mínims de protecció social i que, tot i que la llibertat nacional en relació amb les polítiques socials pot no

ser tan limitada com les polítiques relatives al tipus d'interès, hauran de demostrar que hi ha en vigor mesures tendents a la convergència. Per exemple, pot haver-hi un objectiu europeu pel que fa a la pobresa infantil. Cada Estat membre és lliure de decidir la forma de les prestacions —podrien ser subsidis per als fills, bonificacions fiscals, salaris mínims o altres plans—, però haurien de garantir-ne l'eficàcia a l'hora d'assolir l'objectiu comú.

Així, doncs, el paral·lelisme s'hauria d'establir més aviat amb el procés de Luxemburg per l'ocupació, d'acord amb el qual els Estats membres tenen l'obligació d'informar cada any sobre els progressos fets en la reforma del mercat laboral. De la mateixa manera, els governs nacionals estarien obligats a informar sobre els progressos fets en la reducció de la pobresa i la convergència cap al marc de referència. Quan el govern nacional presenti proves dels mesuraments fets durant l'any anterior, no serà capaç de demostrar la seva eficàcia de cara a la reducció real de la pobresa a causa de l'interval de temps que hi ha hagut entremig. En lloc d'això, és probable que es basi en anàlisis de microsimulació. A més, la Comissió necessitarà adoptar un model vàlid per a tota la UE per tal d'avaluar-ne l'impacte global.

Les conclusions a les quals s'arribi, és clar, s'hauran de matisar amb opinions sobre els canvis de comportament que s'hauran induït amb les mesures. El govern del Regne Unit (i serà interessant veure quin departament del govern pren la iniciativa) pot dir perfectament que els subsidis actualment en vigor generaran canvis en la renda prèvia a les transferències i que això, per tant, reduirà la pobresa infantil. Aquí el treball que han estat fent Richard Blundell i els seus col·legues serà molt significatiu.

Finalment, la conjuntura macroeconòmica és una part essencial de la panoràmica general. Els índexs de pobresa varien segons l'estat de l'economia. En part això succeeix perquè el llindar de pobresa es veu afectat pels canvis que hi ha en la renda mitjana, que pot variar en funció dels subsidis o del salari mínim que s'hagi fixat (vegeu Nolan, 1999). En part també hi influeixen els canvis cíclics en ocupació i ingressos. Una part important de l'informe sobre els resultats obtinguts a escala nacional s'haurà de dedicar a separar els canvis conjunturals dels estructurals.

La integració de les polítiques econòmica i social

Això ens porta al punt final que voldria tractar: la importància de la integració de la política social europea amb la política econòmica europea. Actualment hi ha una manca d'integració entre les dimensions econòmica i social. En aquest sentit, pot resultar útil recordar un episodi històric, no europeu sinó dels Estats Units. Al seu

primer dia com a president dels Estats Units, després de l'assassinat del president Kennedy, Lyndon Johnson va tenir una reunió amb Walter Heller, president del Consell d'Assessors Econòmics dels EUA, amb l'objecte d'avaluar el treball del Consell (Bernstein, 1996). Es van concentrar particularment en com combatre la pobresa, una qüestió a la qual el president Johnson va atorgar la màxima prioritat. Que fes això no és sorprenent, i el llançament de l'anomenada «guerra contra la pobresa» és una part ben coneguda de la història dels Estats Units. El que és més remarcable d'aquesta reunió del 1963 és que en aquella època hi havia una percepció que les polítiques social i econòmica formaven part d'un mateix conjunt. El president Kennedy ja havia impulsat una sèrie d'amplis retalls fiscals com a mesura keynesiana per estimular la demanda i l'ocupació, però també va veure la necessitat de promoure una sèrie de programes socials com a contrapartida. Aquesta estratègia exigia la formulació d'una política integrada. El Consell d'Assessors Econòmics va assumir un paper capdavanter a l'hora de desenvolupar una estratègia de lluita contra la pobresa. L'informe econòmic presidencial de l'any 1964 contenia un capítol dedicat a la pobresa; van ser macroeconomistes com Walter Heller i Gardner Ackley els qui van lluitar per dissenyar un nou enfocament amb el qual abordar aquest important problema social.

Hem de tornar a una situació de visió conjunta dels problemes socials i els macroeconòmics, en què els macroeconomistes no només estiguin preocupats per l'efecte de les seves polítiques sobre la inflació i l'ocupació sinó també per l'impacte que puguin tenir sobre l'índex de pobresa. Aquest taller aplega una sèrie d'elements diversos i constitueix una aportació molt valuosa sobre aquesta qüestió.

Referències

Atkinson, A.B. (1998) *Poverty in Europe*, Oxford: Basil Blackwell

Atkinson, A.B. i F. Bourguignon (2000) "Poverty and Inclusion from a World Perspective", Oxford: Oxford University Press (en preparació)

Bernstein, I. (1996) *Guns or Butter: The Presidency of Lyndon Johnson*, Oxford: Oxford University Press

Chambaz, C. (1997) "La pauvreté en France et en Europe", *INSEE Première*, núm. 533

Cohen-Solal, M., P. Montigny i J.-M. Saunier (1999) "Les transferts sociaux en Europe", *Études et Résultats*, núm. 5, Ministère de l'Emploi et de la Solidarité

Comissió Europea (1989) *Interim Report on the Second European Poverty Programme*, Social Europe, Supplement 2/89

Department of Social Security (1999) *Households Below Average Income: A Statistical Analysis 1994/95 - 1997/98*, Londres: HMSO

Eurostat (1998), *Recommendations of the Task Force on Statistics on Social Exclusion and Poverty*, Luxemburg: Eurostat

Hagenaars, A., K. de Vos i A. Zaidi (1994) *Poverty Statistics in the late 1980s*, Luxemburg: Eurostat

Hourriez, J.-M. i B. Legris (1997) "L'approche monétaire de la pauvreté", *Économie et Statistique*, núm. 308/309/310, 35-64

Hunter, H. (1961) "Optimal Tautness in Development Planning", *Economic Development and Cultural Change*, vol. 9: 561-572

Keren, M. (1972) "On the Tautness of Plans", *Review of Economic Studies*, vol. 39: 469-486

Kershaw, J.A. (1970) *Government Against Poverty*, Washington, DC: Brookings Institution

Marlier, E., M. Cohen-Solal i I. Terraz (1999) "Les transferts sociaux et leurs effets redistributifs dans l'UE", *Statistiques en bref*, Thème 3, 13/99

Nacions Unides (1995) *The Copenhagen Declaration and Programme of Action*, Nova York: United Nations

National Anti-Poverty Strategy (1997) *Sharing in Progress*, Dublin: Stationery Office

Nolan, B. (1999) "Targeting poverty", *New Economy*, 6: 44-49

OCDE (1995) *Historical Statistics 1960-1993*, Paris: OCDE

OCDE (1997) *Historical Statistics 1960-1995*, Paris: OCDE

Paugam, S. (1996), comp., *L'exclusion: l'état des savoirs*, Paris: La Découverte

Prendergast, C. (1999) "The Provision of Incentives in Firms", *Journal of Economic Literature*, vol. 37: 7-63

Smeeding, T.M. (1997) "Financial Poverty in Developed Countries: The Evidence from the Luxembourg Income Study", *Human Development Papers*, 195-240

Vandenbroucke, F. (1999) "The Active Welfare State: A European Ambition", Amsterdam: Den Uyl Lecture

Figura 1
Percentatges de pobresa a la Unió Europea (1994)

Països Baixos - Dinamarca - Luxemburg - França - Àustria - Bèlgica - Alemanya - Unió Europea - Itàlia - Espanya - Regne Unit - Irlanda - Grècia - Portugal

Fons per a la figura 1: Panel de Llars de la Comunitat Europea (European Community Household Panel, ECHP), onada 2a, referida al 1994; els resultats han estat revisats en dates diferents i els que es fan servir aquí són de Marlier et al. (1999, taula 6), tot i que difereixen dels que hi ha a l'informe del grup de treball d'Eurostat (1998, taula 3.1).

Figure 1 Eurostat Poverty Figures 1994

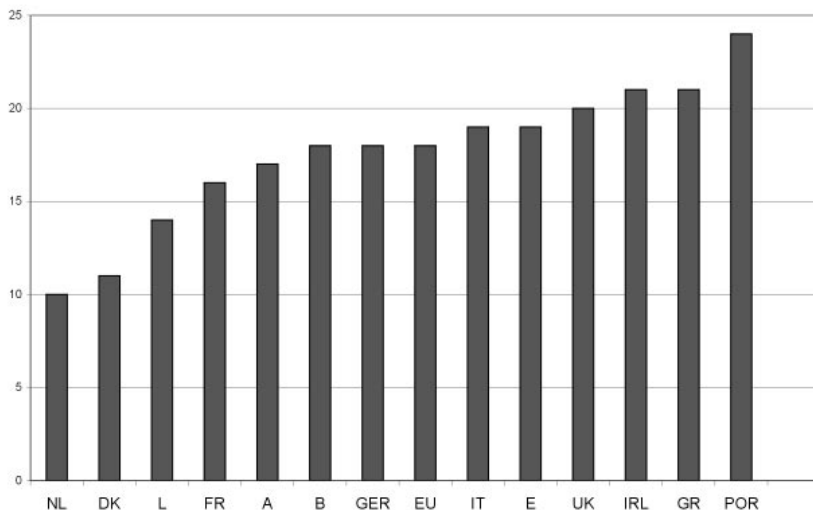

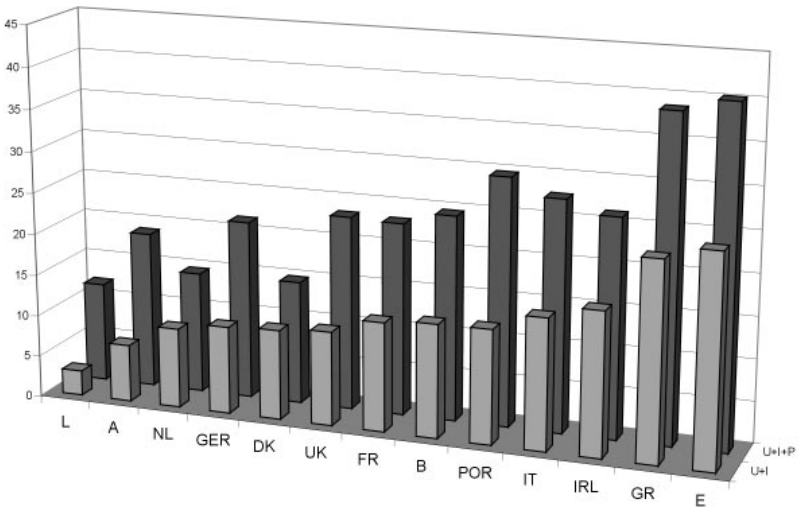
Figura 2
Comparació entre Desocupació+Inflació i Desocupació+Inflació+Pobresa

Luxemburg - Àustria - Països Baixos - Alemanya - Dinamarca - Regne Unit - França - Bèlgica - Portugal - Itàlia - Irlanda - Grècia - Espanya

Fonts per a la figura 2:

- inflació: OCDE (1997), taula 8.11 (preus de consum), excepte Alemanya occidental: OCDE (1995), taula 8.11 (per als anys 1989-1993);
- desocupació: OCDE (1997), taula 2.20, excepte Alemanya occidental: OCDE (1995), taula 2.20 (per als anys 1990-1993);
- pobresa: Smeeding (1997), taula 1.

Figure 2 U+I compared with U+I+P

- 01/89 BRUNDTLAND, Gro Harlem: *Economia ecològica*
- 02/89 GLOTZ, Peter: *Sis tesis del SPD sobre la política dels mitjans de comunicació*
- 03/89 LUKES, Steven: *El futur del socialisme britànic*
- 04/89 NAGY, Imre: *Discurs d'obertura del XII Congrés de les Joventuts Socialistes Hongareses*. Abril 1989
- 05/89 HASTE, Hans: *Tot va començar quan un sastre va fer un discurs...*
- 06/90 INTERNACIONAL SOCIALISTA: *Declaració de principis*. Stockholm, juny 1989
- 07/90 SCHMIDT, Helmut: *Perspectivas sobre la dècada de los 90*
- 08/90 UNIO DELS PARTITS SOCIALISTES: *Resolució*. Berlin, 8-9 de febrer de 1990
- 09/90 LAFONTAINE, Oskar: *Vers la igualtat*
- 10/90 MOLAS, Isidre: *El Moviment Socialista de Catalunya entre el front orgànic i l'estructura de partit (1949-1953)*
- 11/90 SUBIRATS, Joan: *Reformes polítiques i reformes econòmiques a l'Europa de l'Est. El cas de Polònia*
- 12/90 MEDINA, Manuel: *Conseqüències dels canvis de l'Est a l'Europa de l'Oest (Comunitat Econòmica Europea)*
- 13/90 TRENTIN, Bruno: *Sindicat Comú Europeu*
- 14/90 ELAZAR, Daniel J.: *Federalismo, ¿por qué?*
- 15/90 KOURLIANDSKY, Jean J.: *Es el partit socialista l'home malalt de la vida política francesa?*
- 16/90 OBIOLS, Raimon: *Intervenció en l'obertura del VI Congrés del Partit dels Socialistes de Catalunya*. Girona, 12 d'octubre de 1990
- 17/90 BRANDT, Willy: *Intervenció en l'obertura del Consell de la Internacional Socialista*. Nova York, 8-9 d'octubre de 1990
- 18/91 TORRELL, Ricard: *Perspectives actuals del moviment juvenil internacional*
- 19/91 RUSCONI, Gian Enrico: *Hilferding i l'experiència socialista de Weimar*
- 20/91 HABERMAS, Jürgen: *Què significa avui el mot socialisme?*
- 21/91 CAMPS, Victòria: *Virtuts públiques*
- 22/91 TOURAINE, Alain: *Tot esperant la veritable revolució*
- 23/91 LECHNER, Norbert: *A la búsqueda de la comunidad perdida*
- 24/91 VIROS, Rosa: *Participació política*
- 25/91 DELORS, Jacques: *Europa: una nova frontera per la socialdemocràcia*

- 26/91 SAMPAIO, Jorge: *Les línies mestres del socialisme portuguès*
- 27/91 MORAN, Fernando: *Tiempo de reformas*
- 28/91 MOLAS, Isidre: *Actualitat del federalisme*
- 29/91 ROCARD, Michel: *Què significa ser d'esquerra?*
- 30/92 BARREAU, Jean Claude: *De l'Islam i el món modern*
- 31/92 HITCHENS, Christopher: *La molt lleial complicitat*
- 32/92 CASTORIADIS, Cornelius: *Poder, política, autonomia*
- 33/92 GELLNER, Ernest: *Les fronteres d'Europa*
- 34/92 LUKES, Steven: *Què és l'esquerra?*
- 35/92 FLAQUER, Lluís: *Nous horitzons pel socialisme*
- 36/92 BOTELLA, Joan: *Fallida i noves perspectives*
- 37/92 RAMONEDA, Josep: *Els camins pendents de la llibertat*
- 38/92 SUBIRATS, Joan: *Política i polítiques*
- 39/92 RODRIGUEZ AGUILERA DE PRAT, Cesáreo: *Hacia la disolución de las culturas de partido en la Europa occidental*
- 40/92 INTERNACIONAL SOCIALISTA: *Resolució general del XIX Congrés de la Internacional Socialista*. Berlín, 15-16-17 de setembre de 1992
- 41/92 PARTIT SOCIALISTA EUROPEU: *Europa, el nostre futur comú*. La Haia, 9-10 de novembre de 1992
- 42/93 SERRA, Narcís: *Un rept de futur*
- 43/93 MARCET, Xavier: *Willy Brandt, itineraris del possible i de l'impossible*
- 44/93 PICO, Josep: *Repensar el socialismo*
- 45/93 PONS, Félix: *Parlamento y sociedad*
- 46/93 CASTELLS, Antoni: *Nació i federació: Catalunya i Espanya en la perspectiva de l'horitzó europeu*
- 47/93 SOLE, Carlota: *El racisme latent*
- 48/93 CAMPS, Victòria: *Dues propostes al feminisme del segle XXI*
- 49/93 OLIART, Joan: *Catalunya davant el fet immigratori*
- 50/93 OBIOLS, Raimon; Joaquim NADAL; Isidre MOLAS; LLuís M. DE PUIG; Antoni CASTELLS; Jordi SOLE TURA; Ernest MARAGALL; Josep M. RAÑE; Joan Manuel DEL POZO; Josep RAMONEDA; José I. URENDA: *Reflexions sobre la Renovació*
- 51/93 RENAU, Maria Dolors: *Nous temps, noves opcions*
- 52/93 VAZQUEZ, Tabaré: *¿Existe una alternativa al neoliberalismo?*
- 53/93 PARTIDO SOCIALISTA EUROPEO: *El futuro de Europa y las tareas del socialismo europeo*

- 54/94 MAJO, Joan: *Europa, un repte per a la solidaritat*
- 55/94 MOLAS, Isidre: *Sobre la fraternitat*
- 56/94 ALFONSIN, Raúl R: *Acerca del rol del Estado en la actualidad*
- 57/94 MITTERRAND, François: *Al·locució en la sessió d'obertura de la XIX Assemblea General de Municipis i Regions d'Europa*. Estrasburg, 20 d'octubre de 1993
- 58/94 MARCET, Joan: *De la Unió de Partits al Partit dels Socialistes Europeus*
- 59/94 RECALDE, José Ramón: *Una Europa plural*
- 60/94 BASTARDAS, Albert; Aina MOLL; Xavier PERICAY; Jesús ROYO; Joan SOLA; Francesc VALLVERDU: *Perspectives de la llengua catalana*
- 61/94 DUCH, Lluís: *Socialisme i cristianisme. Dues tradicions i uns valors a compartir*
- 62/94 FOLGUERA, Pilar: *La Europa de las ciudadanas*
- 63/94 BOBBIO, Norberto: *L'estel polar*
- 64/94 DEL POZO, Joan Manuel: *Ètica i Política*
- 65/94 DICENTA, José Luis: *La cooperación española para el desarrollo*
- 66/95 GIOL, Joaquim: *Política d'immigració i d'integració*
- 67/95 CARLSSON, Ingvar: *Discurs d'obertura del XXXII Congrés del Partit Socialdemòcrata Suec*. Estocolm, 18-19 de juny de 1994
- 68/95 PONT, Josep: *Desenvolupament sostingut i les organitzacions no governamentals en el context del nou ordre mundial*
- 69/95 PARTIDO SOCIALISTA EUROPEO: *Declaración de Barcelona*. Barcelona, 6-7-8 de marzo de 1995
- 70/95 BLAIR, Tony: *Intervenció en el Congrés del Partit Laborista*. Blackpool, 4 d'octubre de 1994
- 71/95 MARCET, Joan: *Els partits de l'esquerra europea a l'inici del segle XXI*
- 72/95 FELIU, Laura: *Claus per avaluar els darrers esdeveniments a Algèria*
- 73/95 D'ALEMA, Massimo: *Un futur segur per a Itàlia. Congrés Nacional del Partit Democràtic de l'Esquerra*. Roma, 6-7-8 de juliol de 1995
- 74/95 FONT, Jordi: *El catalanisme del PSC. Elements de retrospectiva i de projecte*
- 75/95 DIAZ, José E.: *Uruguay en el contexto sub-regional y las perspectivas de la izquierda latinoamericana*
- 76/95 MENDILUCE, José M^a: *Bosnia: por que hay que ser solidarios*

- 77/95 *Declaración de Barcelona adoptada en la Conferencia Euromediterránea*
- 78/96 BLAIR, Tony: *Discurs pronunciat a la Conferència del Partit Laborista*. Brighton, 2-6 d'octubre de 1995
- 79/96 LLUCH, Ernest: *Transición económica y transición política: la anomalía 1978-1980*
- 80/96 CROISAT, Maurice: *Las percepciones del federalismo*
- 81/96 MAJO, Joan: *Economía, tecnología i atur: una perspectiva europea*
- 82/96 BALLESTER, David: *La Unió General de Treballadors de Catalunya durant la Segona República (1931-1936)*
- 83/96 ROCARD, Michel: *Proyecto de informe sobre la reducción del tiempo de trabajo*. Comisión de Asuntos Sociales y Empleo. 8 de mayo de 1995.
- 84/96 PONT, Josep: *El Moviment per a la solidaritat i les ONG de Desenvolupament: crisi o reptes des d'una nova perspectiva?*
- 85/96 BEL, Germà: *Desigualdad social, redistribución y Estado del Bienestar*.
- 86/96 CARBONELL, Josep Maria: *Socialisme i cristianisme: més enllà del diàleg*.
- 87/96 COLOMÉ, Gabriel; Miquel ICETA; Josep Maria VALLÈS: *Seminari sobre la Reforma Electoral*.
- 88/96 HARTMANN, Heidi: *Un matrimonio mal avenido: hacia una unión más progresiva entre marxismo y feminismo*.
- 89/96 INTERNACIONAL SOCIALISTA: *Resolució general del XX Congrés de la Internacional Socialista*. Nova York, 9-11 de setembre de 1996.
- 90/97 BRICALL, Josep Maria: *La Universitat del futur*
- 91/97 INTERNACIONAL SOCIALISTA: *Una nueva Internacional para un mundo nuevo. Reunió del Comité de la Internacional Socialista*. Roma, 20-21 de gener de 1997
- 92/97 SPINI, Valdo: *Carlo Rosselli i Barcelona*
- 93/97 PORRAS, Antonio J.: *El principio de solidaridad ante el desafío de la complejidad territorial*
- 94/97 FINA, Lluís; Alfred PASTOR: *Obstacles a la creació d'ocupació a Espanya*
- 95/97 VALCÁRCEL, Amella: *Feminismo y políticas de gestión*
- 96/97 ZALDÍVAR, Carlos A.: *Política y globalización*
- 97/97 PARTIDO SOCIALISTA EUROPEO: *Declaración de Malmö*. 5-6-7 de juny de 1997.
- 98/97 JÁUREGUI, Ramón: *Nuevas formas de organización laboral y reparto de trabajo*.

- 99/97 MONTABES, Juan, CORZO, Susana: *La mediación de la prensa en la representación del sufragio en Andalucía: el voto cautivo.*
- 100/97 ALEMA, Massimo; Toni BLAIR; Ingvar CARLSSON; Jacques DELORS; Michel ROCARD.
- 101/97 TORRES VELA, Javier: *Andalucía en el estado autonómico*
- 102/98 EGEA, Francisco: *El futuro del empleo: entre los mitos y los dogmas*
- 103/98 MARAGALL, Pasqual: *L'etapa nova del catalanisme*
- 104/98 DE PUIG, Lluís Maria: *Catalunya dins l'Europa federal*
- 105/98 MORENO, Luis: *La federalización de la España de las autonomías*
- 106/98 COLOMÉ, Gabriel: *Una anàlisi dels delegats del VIII Congrés del Partit dels Socialistes de Catalunya*
- 107-108/98 *Documents de la Unitat Socialista*
- 109/98 ARMET, Lluís: *Notes sobre la reforma del Senat*
- 110/98 MOLAS, Isidre: *Vint anys d'història del PSC*
- 111/98 BEL, Germà: *Posprivatización, reforma regulatoria y beneficios de los consumidores: ¿'laissez faire' versus competencia?*
- 112/98 MOLL, Aina: *La llengua catalana a les portes del segle XXI*
- 113/99 GOSTA ESPING, Andersen: *The sustainability of welfare states into the 21st century*
- 114/99 CLOS, Joan: *20 anys d'ajuntaments democràtics*
- 115/99 BORJA, Jordi: *Documento-resumen del Informe propuesta sobre la ciudadanía europea.*
- 116/99 NEL·LO, Oriol: *Notícies de Barcelona. Reflexions sobre el futur de la ciutat*
- 117/99 FLAQUER, Lluís: *La familia en la sociedad del siglo XXI*
- 118/00 MARAGALL, Pasqual: *Discurs al parlament de Catalunya*
- 119/00 CAMPS, Victòria: *Democràcia paritària*
- 120/00 SEYD, Patrick: *New Labour: A Distinctive Third Way?*
- Número especial: *Estatuts del PSC: 1978-1996*
- 121/00 VAN PARIJS, Philippe: *Basic Income: Guaranteed Minimum Income for the 21st Century?*
- 122/00 ZAPATA-BARRERO, Ricard: *La relació entre els immigrants i les Administracions: Onze temes bàsics per a debatre polítiques d'integració*
- 123/00 GÉRARD, Grunberg: *El socialisme francès i la Tercera Via*
- 124/01 Entrevista a Lord Sawyer per Francesc Trillas: *Canvi cultural i organitzatiu: el cas del Nou Laboralisme*